

“Mensen luisteren om te leren van elkaar, maar eigenlijk moeten ze eerst nog leren luisteren.” een interview met Ludo Schoeters en Dries Cautreels

Fiona Ang en Astrid Thienpont *

Mensen met een verstandelijke beperking hebben het niet gemakkelijk. Ze worden vaak niet gehoord. Teksten die hen rechten toekennen, zijn niet op hun maat geschreven. Het is dan ook moeilijk voor hen om hun rechten te begrijpen en af te dwingen. Ludo Schoeters en Dries Cautreels hielpen hen een stapje vooruit door de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens te hertalen. TvMR sprak met hen over het project.

TvMR: Kunnen jullie je even voorstellen?

Ludo: Ik ben voorzitter van de organisatie Onze Nieuwe Toekomst (ONT). Dat doe ik in mijn vrije tijd. We hebben drie grote doelen. Ons eerste doel is tonen wie we zijn, het tweede is elkaar verstaan en beter leren kennen, en het derde is opkomen voor onze mensenrechten.

Dries: Ik ben twee jaar geleden afgestudeerd in de ortho-pedagogiek aan de UGent. Voor mijn thesis werkte ik rond de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens (UVRM), specifiek in de levens van mensen met een verstandelijke of meervoudige beperking. Ik wou rond de UVRM werken samen met de mensen zelf, in een wat wij noemen “coöperatief” onderzoek. Omdat ik coach was bij ONT, keek ik met de ONT'ers of we hier een gezamenlijk project van konden maken. Maar eerst hadden we een begrijpelijke versie van de UVRM nodig. Die maakten we zowel in boekvorm als op audio-cd voor de mensen die niet kunnen lezen. Dit is eigenlijk de grote link: de bedoeling is dat we blijven leren van elkaar.

Ludo: Dries is blijven leren van mij. Zo hebben we samen een buitenlands congres gedaan.

Dries: Ja, daar zijn we samen naartoe geweest, naar een congres in Engeland over “Disability Studies”.

Ludo: Want wij zijn zelfadvocaten.

Ludo: ONT is een beweging, een belangenvereniging die bestaat uit en voor mensen met een verstandelijke beperking.

TvMR: Jullie hebben het zelf al even aangeraakt: Dries heeft een thesis geschreven waarin de UVRM

hertaald werd voor en door mensen met een verstandelijke beperking. Hoe zijn jullie eigenlijk te werk gegaan?

Dries: We hebben ons gebaseerd op werkjes uit het Verenigd Koninkrijk. Daar waren er in het kader van disability studies al wat zaken vertaald voor de mensen en met hen. Maar er was heel weinig, we hebben het zelf wat moeten uitzoeken.

TvMR: Het opstellen hebben jullie effectief samen gedaan?

Dries: Het is heel belangrijk binnen disability studies om samen te werken. We spreken niet meer óver mensen met een beperking maar we gaan in dialoog.

Ludo: Zien jullie die pijlen die doorheen heel het boekje staan? Die stellen de mensenrechten voor. Ze worden allemaal naar een grote schietschijf geschoten.

Dries: De schietschijf is een symbool voor wat je wil bereiken in je leven. De pijlen stellen mensenrechten voor. Die kan je op je eigen boog plaatsen. Zo worden ze jouw eigen rechten.

Ludo: De inleiding hebben Dries en ik geschreven.

Dries: De rest van het boekje hebben we met een werkgroep van vijf (Ludo, Mieke, Lisa, Erik en Patrick) geschreven, waarbij Eva Brems geholpen heeft zodat het ook juridisch bleef kloppen. We zijn drie keer op een zaterdag samengekomen om alles te vertalen.

Ludo: Erik van de werkgroep is intussen gestorven. Dat was een harde klap. We hebben het boekje aan hem opgedragen.

TvMR: Met hoeveel zijn jullie bij ONT?

Ludo: Voorlopig hebben we een 13 à 15 kernleden die de basis vormen van de organisatie. Daarnaast zijn er nog een 30-tal andere leden.

Dries: De vereniging is voor en van de mensen zelf. Het is belangrijk dat de coaches niet de leiding nemen. Ludo is de voorzitter en samen met de kernleden neemt hij de coaches zelf aan.

* Fiona Ang is Wetenschappelijk medewerker Instituut voor Constitutioneel Recht (K.U.Leuven), Astrid Thienpont is beleidsmedewerker bij de Liga voor Mensenrechten.

TvMR: Welk artikel van het UVRM vonden jullie het moeilijkst om te vertalen?

Ludo: Ik vond de langste teksten de moeilijkste. Voor ons zijn lange artikels wat moeilijker om te begrijpen.

Dries: Ik vond artikel 14 over asiel het meest abstract. Het was echt moeilijk om dat begrijpbaar op papier te zetten. Daar hebben we lang mee geworsteld. Het was vooral moeilijk om het concept 'asiel' te vertalen. Ook artikel 11 (vermoeden van onschuld) was niet zo gemakkelijk.

We hebben echt geprobeerd het zo duidelijk en concreet mogelijk te maken. Het is evident dat hoe abstracter een artikel is, hoe moeilijker het is om te hertalen. Om die vertaling te doen hebben we binnen ONT een soort kerngroep gevormd. Eva Brems is ook eens mee komen vertalen, en we hadden contact met haar per mail. Zo zorgden we ervoor dat alles ook juridisch juist was.

TvMR: Gebeurt er verder nog iets met die vertaling?

Dries: Op dit moment gebeurt daar redelijk weinig mee. Binnen ONT is dat wel een paradepaardje.

Ludo: we zouden er nog een boekje van maken hé...

Dries: Inderdaad, en dat is er nog niet van gekomen. We hebben het boekje wel al gemaakt voor onszelf. Nu onderzoeken we hoe we het nog meer kunnen verspreiden.

TvMR: Wij hebben ook nog wat vragen over wat je van de mensenrechten zelf vindt. Vind je het een goed idee dat kinderen met een verstandelijke beperking in een klas zitten met kinderen zonder een verstandelijke beperking of denk je dat het beter is om soms apart les te geven?

Ludo: Ik vind dat ze beter samen zitten: ik ben voor inclusief onderwijs. Het is wel wat moeilijker maar ik vind dat beter. We werken wel eens samen met 'Ouders voor inclusie'. Ik heb zelf niet in een inclusieve klas gezeten, ik zat in het buitengewoon onderwijs. Ik had wel liever in een gewone school gezeten. Dat zal wel wat moeilijker zijn, maar we moeten proberen in de maatschappij een beetje te volgen. We proberen hé; we proberen alles. Soms is het moeilijk, maar we moeten ervoor gaan, we moeten leren.

Dries: Ik vind dat je dat mooi zegt, Ludo. Het is niet altijd gemakkelijk, maar we willen er wel voor gaan. We zeggen niet als een kip zonder kop dat inclusie het enige is dat we willen, we weten dat het moeilijk kan zijn. Maar moeilijk kan ook.

TvMR: Wat denk je over het recht om te gaan stemmen?

Ludo: Ik heb zelf gestemd voor de gemeenteraadsverkiezingen. Het was niet zo moeilijk om te weten

te komen welke partij voor welke ideeën stond, maar eigenlijk vond ik alle partijen niet zo goed... Ik vond het wel moeilijk om te kiezen.

Dries: Er zijn ook veel mensen met een beperking die niet mogen stemmen omdat ze bijvoorbeeld verlengd minderjarig zijn. Daar komt veel reactie op, dat dat eigenlijk niet kan. Ik weet nog dat dat een discussiepunt was bij de vertaling. Iedereen heeft het recht om te stemmen. Maar dan kwam er een grote 'maar', voor mensen die verlengd minderjarig verklaard zijn, en die 'maar' vind je niet terug in de UVRM.

Ludo: Niet mogen stemmen, gaat in tegen de mensenrechten. We vinden dat iedereen moet kunnen stemmen. Maar er zijn veel problemen, bijvoorbeeld met mensen die niet kunnen lezen. Zij weten dan ook niet voor wie ze moeten stemmen.

TvMR: Wordt daar dan ook aan gewerkt? Om mensen te leren lezen?

Ludo: We helpen elkaar wel.

Dries: binnen ONT wordt daar niet aan gewerkt. ONT is vooral bedoeld om elkaar te ontmoeten.

Ludo: En om elkaar sterker te maken. We lezen elkaar wel voor, bijvoorbeeld uit de boeken die we schrijven. Die boeken schrijven we zelf, al is het wel zo dat de coaches helpen. De teksten komen echt van onszelf.

Dries: De reden dat we een cd gemaakt hebben, is inderdaad dat sommige mensen met een verstandelijke beperking niet kunnen lezen. Zij hebben ook het recht om de UVRM te kennen. Daarom wilden we het niet houden bij een boekje.

Ludo: Op de cd wordt de vertaling die wij gemaakt hebben gewoon voorgelezen, zoals een liedje eigenlijk.

Dries: Ja, zo zeggen wij dat. Elk mensenrecht is een nummer geworden. De eerste tien nummers zijn inleiding, en vanaf nummer 11 is elk nummer een mensenrecht. We hebben dat laten opnemen in een studio. Siska Schoeters van Studio Brussel is een vriendin en zij wou dat doen.

[Ludo toont een boekje over de rechten op de werkplaats]

Ludo: Dit gaat niet alleen over de beschutte werkplaats, maar over de vier belangrijkste vormen van werk. Dat zijn, naast de beschutte werkplaats, begeleid werken, vrijwilligerswerk en betaald werk.

Dries: Werk voor mensen met een beperking is zeker iets waar nog voor gestreden moet worden. Werk hebben dat ook nog bezoldigd is... Dit werd ook vaak gezegd terwijl we aan het boekje werkten. 'Wij gaan overdag werken, maar moeten daar zelf voor betalen.' Dat klopt niet... Als je gaat werken, moet je vergoed worden.

TvMR: Wat vind je ervan dat zo veel mensen met een verstandelijke beperking in een instelling wonen en niet in een gezin of alleen?

Ludo: Zo'n instelling is eigenlijk te groot. We houden

meer van kleinere groepen. Ik bijvoorbeeld, woon met een groepje van vier.

Dries: Wat vooral naar boven kwam in mijn thesis, is dat het recht op privacy in instellingen makkelijker geschonden kan worden. Het is bijvoorbeeld lang niet vanzelfsprekend om een relatie te hebben als je in een instelling woont. Maar ook veel kleinere dingen kunnen problematisch zijn: een badhanddoek moet van jou alleen zijn, en niet van 10 anderen! Nu moet wel verduidelijkt worden dat mijn onderzoek gebeurd is aan de hand van het levensverhaal van vijf personen die een meervoudige handicap hebben. Het motorische aspect op zich heeft hier al een heel grote invloed...

TvMR: Wat waren de grootste pijnpunten die uit het onderzoek naar boven kwamen?

Dries: De belangrijkste problemen hadden te maken met toegankelijkheid en autonomie, relaties en ondersteuning daarbij, privacy, controle en zelfbeslissingsrecht. Die problemen bestaan niet alleen in instellingen, maar in het algemeen.

Ludo: En dialoog...

Dries: Begrepen worden...

Ludo: Vooral mensen die niet kunnen praten of lezen hebben het vaak moeilijk. Zelfs wanneer iemand iets voorleest, kunnen ze dit niet altijd onmiddellijk begrijpen. Je moet dat nog eens herhalen en uitleggen tot hij het heel goed begrijpt. Bij onze organisatie is dat ook zo. Ik probeer alles zo duidelijk mogelijk te maken, soms door te tekenen.

Niet alleen ik of ONT maar iedereen moet rekening houden met wie niet kan lezen.

Dries: Je mag mensen nooit voor een dommerik houden.

Ludo: Veel mensen zijn slimmer dan je denkt. Zo ben ik een boekje aan het schrijven. Dat past ook in ons project 'Wereldreizigers'. In dat project krijgt elke mens één verhaal en kan je in het boekje 'Wereldreizigers' door al die verhalen heen reizen, van de ene mens naar de andere. De ene doet dat met foto's, de andere met een gedicht of nog niets anders. Ieder heeft zijn eigen manier en zijn eigen ideeën. Ik heb voor dit project geschreven over mezelf dat ik een 'kleine werkmier en een grote president' ben. Dat leg ik ook uit. Ik bedoel ermee dat ik veel geleerd heb van andere mensen, van andere voorzitters. Eerst moet je iets leren, pas daarna kan je het zelf doen. Niet 'luisteren leren' maar 'leren luisteren'

Dries: Bedoel je daarmee dat de andere mensen in de maatschappij moeten leren luisteren?

Ludo: Ja.

Dries: De mensen moeten oer hebben naar mensen met een verstandelijke beperking. Ze moeten durven luisteren naar hun verhaal. Daar wordt binnen de 'disability studies' hard aan gewerkt. In de maatschappij wordt minder geluisterd naar mensen met een handicap.

Ludo: Ze hebben geen tijd... Ze luisteren om te leren van elkaar, maar eigenlijk moeten ze eerst nog leren luisteren.

TvMR: Waren er rechten waarvan je niet wist dat je ze had?

Ludo: Ja, sommige wel. Maar er zijn ook heel wat rechten die niets met ons te maken hebben.

Dries: Ik denk dat er heel wat mensen met een beperking zijn die hun rechten niet kennen. Dat is trouwens ook zo voor heel wat mensen zonder beperking.

Ludo: Voor die dertig rechten willen we strijden...

Dries: ... En ook opdat de mensen zouden weten dat die rechten er zijn. Dat was het uitgangspunt van dit project. Iedereen heeft het recht om zijn of haar rechten te kennen.

TvMR: Worden mensen met een verstandelijke beperking ook ingelicht over internering?

Ludo: Wij proberen alles op een eenvoudige manier uit te leggen. Zo hebben wij bij ONT vorige week iemand uitgenodigd die dit kwam uitleggen. Mensen met een beperking horen eigenlijk niet thuis in de gevangenis.

Dries: Mensen hebben recht op begeleiding die aangepast is aan hen. Als ze meer nood hebben aan een rustige omgeving, dan hebben ze daar recht op. Mensen hebben recht op zorg op maat, en dan moet je zorgen dat je die kan bieden. Bij internering kan je soms wel vraagtekens plaatsen...

TvMR: Zal kennis over rechten iets veranderen in het dagelijkse leven? Zullen mensen met een beperking mondiger worden?

Dries: Ik denk dat je dit van twee kanten moet bekijken. De mensen met een beperking zullen zelf op de hoogte zijn van hun rechten. Daarvoor is het boekje zeker bruikbaar. Anderzijds moeten ook de organisatie (instelling) en de begeleiders hier achter staan. Er bestaat al overal een klachtenprocedure.

Ludo: Vroeger bestond dat niet. Ook in de werkplaats kunnen we nu klachten voorleggen.

Dries: Volgens die kwaliteitseisen van het Vlaams Agentschap wordt van elke voorziening gevraagd dat er procedures uitgewerkt worden voor klachtenbehandeling. Maar er is nog altijd een groot gebrek aan kennis van personen met een verstandelijke beperking van hun rechten. Daar moet echt nog aandacht aan besteed worden.

Dries: Ik heb ook een vraag voor Ludo. Je weet nog dat er een nieuw Verdrag is goedgekeurd voor de rechten van mensen met een beperking. Vind je dat goed?

Ludo: Ja, dat vind ik goed!

TvMR: Jippie! Dank voor dit interview.

voor meer informatie: www.ont.be